

Филозофском факултету у Београду
Наставно-научном већу

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Докторанд: **Александар Лукић**

Предложена тема: ***Шелингова умна митологија***

Одлуком Наставно–научног већа Филозофског факултета у Београду изабрани смо за чланове комисије за анализу и оцену докторске дисертације *Шелингова умна митологија* докторанда Александра Лукића. На основу увида у рад кандидата, Наставно–научном већу Филозофског факултета поднесимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Подаци о кандидату и дисертацији

Докторанд Александар Лукић рођен је 1970. године у Београду. У месту рођења завршио је све претходна фазе школовања. Лукић је дипломирао на Одељењу за филозофију Филозофског факултета у Београду. Као професор филозофије од 2000. године радио је у ХИИИ београдској гимназији, Филолошкој гимназији и Спортској гимназији. Учествовао је са излагањим на већем број домаћих филозофских скупова. Посвећен је и уметности фотографије. Учествовао на више од 300 колективних изложби у земљи и иностранству на којима је освојио више награда и признања, међу којима и награда за најбољу фотографију на Октобарском салону фотографије. Одржао је више самосталних изложби у земљи и иностранству. Аутор и уредник научно-филозофске емисије „Гозба“, која се емитује на Другом програму Радио Београда.

Објавио је следеће радове: „Шелинг. Превладавање Канта“, у: *Зборник радова са Симпозијума у Сремским Карловцима*, Српско филозофско друштво, 2007; „Проблем континуитета Шелингове филозофије“, *Зборник радова са Симпозијума у Сремским Карловцима*, Српско филозофско друштво, 2008; „Критика хегемонијалног ума. Фрагменти о слободи“, *Зборник радова са Међународне филозофске школе „Ноема“*,

Никшић, 2012. Поред објављених излагања, Лукић је имао и друга излагања да домаћим скуповима, од којих су за нека објављени апстракти. Докторанд је још објавио рад под насловом „Потенције природе и спекулативна физика“ (*Theoria*, бр. 3, 2015).

Предмет истраживања

Докторанд Александар Лукић у раду подробно анализира Шелингово схватање митологије, као и историјско-филозофски значај тог схватања. Поред тога, он показује у каквој вези се налазе промене у његовом схватања митологије са променама у његовом схватању филозофије уопште. Наиме, интерпретације Шелингове филозофије обично полазе од чињенице да су се његова гледања на филозофију мењала. Са тим у складу, очекивати је да су се мењала и његова гледишта везана за питање митологије. Кандидат Лукић у свом раду показује да тај процес није сасвим паралелан: неке промене у базичним филозофским гледањима праћене су променама у погледу схватања митологије, док неке нису. Лукић указује на то да то и није нужно, пошто неки аспекти Шелинговог најраније схватања митологије нису некохерентни са каснији променама у његовој филозофији у целини.

Кандидат се, такође, осврће и на Шелингову критику начина на који се митологија схватала код аутора који му претходе, као и на то колико је оправдана његова интерпретација и критика схватања митологије у учењима његових претходника и савременика. Лукић је, поред осталог, покушао показати колико је Шелингово гледање на митологију значајно, не само за филозофију митологије, религије и уметности, него и за савремену филозофију уопште.

Циљ истраживања

Докторанд је себи за циљ истраживања поставио преиспитивање Шелинговог схватања митологије, као и са тим повезаних питања уметности и религије. Овако оквирно постављени циљ Лукић је покушао да реализује кроз ближе истраживање следећих питања:

- 1) Истраживање линије развоја најважнијих појмова Шелингове филозофије и са њом повезане његове филозофије митологије. Лукићево излагање укључује и приказ промена у Шелинговом гледању на филозофију, као и одатле проистекле промене његовог гледања на митологију. Кандидат у том контексту испитује и

то колико промена основних филозофских гледишта у Шелинговој филозофији утиче на његовог схватање митологије.

- 2) Докторанд показује да Шелингово схватање митологије може да буде значајно и савремену филозофију, посебно уколико се има у виду његово гледиште да митологија има умни, рационални карактер, као и то да се на специфичан начин може довести у везу са истиносно-вредносним квалификацијама, онаквим како их Шелинг одређује.

Основне хипотезе

Хипотеза коју кандидат Александар Лукић брани у свом истраживању гласи да Шелингово схватање митологије има велики историјско-филозофски значај, да је оно по својим многим обележјима од значаја и за данашњи приступ питањима митологије, религије и уметности. Хипотеза је да Шелинг даје занимљиве и релевантне аргументе у прилог своје тезе да митологија има умни, рационални карактер, те да је врло значајна његова анализа у којој он посматра претходна схватања митологије са становишта њихове истиносне вредности.

Метод истраживања

Докторанд Александар Лукић је у истраживању и излагању своје докторске дисертације користио методологију која је карактеристична за историјско-филозофску интерпретативну егзегезу. Поред прецизирања Шелингове појмовне мреже, аутор приказује његову аргументацију у прилог умности митологије, а потом евалуира ту аргументацију, како унутар његовог појмовног оквира, тако и изван тог оквира. Лукић у том погледу јасно истиче историјско-филозофски значај Шелинговог погледа на митологију, као и место његових гледишта у нововековној и савременој филозофији. Докторанд уочава да претпоставка за иманентну анализу Шелингових погледа на митологију јесте његов поглед на филозофију уопште. Имајући то у виду, Лукић најпре излаже основне поставке Шелингове филозофије, како би испитао у којој мери и под којим условима су оне кохерентне, а потом испитује да ли је његово гледање на митологију кохерентно са тим основним поставкама. Његов приступ је, дакле, егзегетски, историјско-интерпретативни, потом логичко евалуативни и, на крају, историјско-компаративни.

Приказ садржаја дисертације по поглављима

Текст докторске дисертације докторанда Александра Лукића износи 214. страница (фонт 12, проред 1,5). Литература је изложена на страницама 201-214. Излагање докторанда Александра Лукића састоји се, поред увода и закључног разматрања, из три главна дела, као и већег броја тематских целина или поглавља изложених унутар тих главних делова.

Реч је, укратко, о следећој структури рада:

Први део рада носи наслов „Контекст и утицаји“, а у њему кандидат покушава да одреди место Шелингове филозофије на прелазу између просветитељства и романтизма, као и ближе филозофске утицаје на његову мисао. Докторанд настоји да нам покаже да просветитељство, романтизам, као и историјски догађаји, попут Француске револуције јесу имали оквирни утицај на Шелингову мисао, али да се његова филозофија и целокупна њезина појмовна мрежа у основи формирају под утицајем Кантове и Фихтеове филозофије. Лукић такође сматра да је значајан утицај на његову мисао имао и Хелдерлин, као и да су се нека његова гледишта, нарочито каснија, формирала у контексту његове полемике са Хегеловим гледиштима.

Докторанд нас подсећа на то да Шелинг себе у раним списима види у улози настављача Кантове, а пре свега Фихтеове филозофије. То се посебно види из његових раних дела *О могућности форме филозофије уопште* и *Ја као принцип филозофије или о ономе што је у људском знању неусловљено*. Шелинг је, подсећа Лукић, тврдио да је Кант дао резултате, а да је задатак будуће, па тиме и његове филозофије да наведе премисе. У свом раном периоду Шелинг је, примећује Лукић, такође сматрао да је он настављач Фихтеове филозофије. Међутим, он касније схвата да његова мисао није просто наставак Фихтеове, него нека врста комплементарне допуне његове филозофије.

Други део рада носи наслов „Мисао о митологији и потенцијама у раном и средњем периоду“. У том делу рада кандидат, у првом подпоглављу, које носи наслов „Потенције природе“, излаже Шелингово гледање на тзв. природне потенције у контексту онога што интерпретирани аутор назива спекулативном физиком, као и у контексту разматрања односа између питања идентитета и питања потенција. У другом подпоглављу, које носи наслов „Нова митологија“, кандидат покушава да нам изложи неке контроверзе везане уз тзв. најстарији програм система, спорност ауторства текста тог програма, као и кохерентност тог програма са Шелинговим схватањем митологије.

Лукић, потом, приказује однос између умности и митологије и настоји да нам покаже у ком смислу Шелинг сматра да митологија има умни карактер. У трећем подпоглављу, које носи наслов „Митологија унутар филозофије уметности“, докторанд настоји да нам прикаже његов однос према учења о апсолуту и однос тог учења према тзв. конструкцији уметности; односно он покушава да нас увери да је за Шелинга митологија није ништа друго него тај апсолут изложен у форми уметности. Докторанд нас подсећа на то да он у више својих списа истиче своје гледиште према којем се уметност темељи на идентитету свесне и несвесне делатности; слободе и нужности, при чему се однос слободе и нужности мора разумевати у склопу гледања на те појмове унутар романтизма и класичне немачке филозофије. Лукић потом у том светлу разматра однос између митологије и уметности, односно поезије, закључујући да је Шелинг грчку митологију одредио као „највиши архетип поетског света“ (стр. 81).

Трећи део дисертације, који је и садржински најобимнији, носи наслов „Развијено учење о митологији и потенцијама“. Реч је о излагању каснијег зрелог стадијума у развију Шелинговог гледања на митологију. Докторан нас овде покушава уверити у то да је ово учење најпре развијено у Шелингово спису *О слободи* (1809) и то кроз разматрање односа између ума и слободе. Међутим, тематски фокусирано и подробно излагање митологије Шелинг, примећује Лукић, Шелинг по први пута износи у својим предавањима о филозофији митологије изнесеним у Ерлангену (1921), а потом у Минхену (1827). Када је реч о каснијем периоду његовог рада, овоме треба додати његова предавања одржана у Берлину од 1841. до 1846. године. Аутор потом покушава да нам покаже какав је утицај на његово гледање на митологију имао спор са Хегелом, као и из тог спора настало разликовање тзв. позитивне и негативне филозофије. Шелингово касније гледање на митологију докторанд нам приказује кроз разматрање његовог схватања односа између митологије и песништва, митологије и алегорије, његовог гледања на таутегоријски значај митологије, као и на њем религијски значај. Лукић показује да Шелинг одбацује схватања према којима митологија има песнички и алегоријски карактер, већ сматра да она има таутегоријски карактер. Песничко и алегоријско схватање митова сугерише нам закључак да смисао митова треба тражити у нечему другом, док Шелинг сматра да њихов смисао треба тражити у њима самима. Лукић исправно примећује да је за Шелинга мит иманентни лик ума, а не поетски или алегорисјки начин његовог приказивања.

Лукић настоји да нам покаже да специфичност Шелинговог гледања на митологију није резултат само иманентне анализе, на којој је овај инсистирао, него да се она може додатно расветлити његовим односом према гледиштима његових савременика и претходника, као што су Хјум, Кројцер и други.

У *Закључку* целог разматрања докторанд Лукић резимира основне карактеристике Шелинговог гледања на умни карактер митологије, упућује нас на то да неки савремени аутори сматрају да је он утемељивач филозофије митологије као дисциплине, као и на начин на који је он утицао на данашњи приступ филозофским разматрањима митологије. Докторанд још указује на то да многи савремени историчари филозофије сматрају да је Шелингов опус у којем излаже своје гледање на митологију утицао на формулисање гледишта филозофа као што су Кјеркегор, Дилтај, Лосев, Касирер, Леви-Строс, па, на специфичан начин, и на гледишта неких марксиста. Ослањајући се на Шульца, Лукић још закључује да су касна Шелингова предавања о филозофији митологије и откривења добра основа да се реинтеретира уобичајена слика о развоју класичне немачке филозофије, која се, имајући то у виду, завршава са Шелингом, а не са Хегелом. У исто време, Шелингова касна филозофија не представља само корпус идеја којима се довршава та епоха у историји филозофије, него се њоме прави и значајан отклон од Хегеловог идеализма. Његова касна филозофија не представља алтернативу Хегеловој филозофији, него се одвија у самом немачком идеализма, односно почива на основама на којима је он заснован.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторанд Лукић је у свом покушају да прикаже Шелингове гледање на умни карактер митологије, додатно прецизирао Шелингову улогу у развоју мисли о митологији, покушао да одреди кохерентност њеног филозофског извођења из општефилозофских гледишта његове филозофије, као и да прикаже релевантност и значај Шелингових увида за савремено гледање на митологију. Аутор је посебно указао на значај којег имају Шелингови аргументи уперени против алегориског приступа митологији, као и аргументи у прилог прихватања таутегориског приступа.

Закључак

На основу увида у достављени текст под насловом *Шелингова умна митологија* докторанда Александра Лукића комисија закључује да он задовољава све формалне захтеве докторске дисертације. Уз то он задовољава и садржинске захтеве који се тичу обраде теме рада: постављања теме разматрања, јасноће хипотетичког оквира, методологије обраде теме, показане ерудиције о теми разматрања, релевантности литературе која је коришћена, као и одмерености у погледу закључака и оцена вредности Шелинговог схватања умног карактера митологије и релевантности тог схватања за савремена разматрања митологије. На основу свих карактеристика текста докторске дисертације Александра Лукића можемо да закључимо да рад представља довољно оригинално научно дело, па на основу тога предлажемо Наставно–научном већу Филозофског факултета у Београду да донесе одлуку којом се кандидату одобрава усмена одбрана дисертације.

Београд, 09. 03. 2016.

Комисија:

Ментор:

др Драго Ђурић, ванредни професор

Чланови комисије:

др Владимир Милисављевић, виши научни сарадник

др Душко Прелевић, доцент